

Zalisha Soya Bora

Kwa nini ukuze soya

40%

Ina protini wastani wa asilimia 40

Inaweza kutumika kwa chakula cha nyumbani na keki

au kusindikwa kwa maziwa soya

Mafuta ya kupikia

Chakula cha kusaidia watoto wachanga walioachishwamaziwa ya mama

Kutengeneza chakula cha mifugo

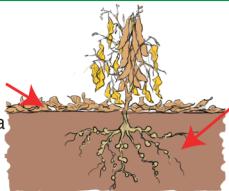

Soko

Ina soko zuri

Uwekaji nitrojeni

Baadhi ya nitrojeni hubakishwa kuititia majani yanayoanguka na mizizi.

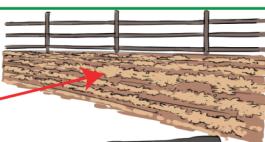

Soya huunda vinundu kwenye mizizi ambavyo vina bakteria wanaoitwa *rhizobia* ambao huweka naitrojeni kutoka kwa hewa katika hali ambayo soya inaweza kutumia kwa ukuaji.

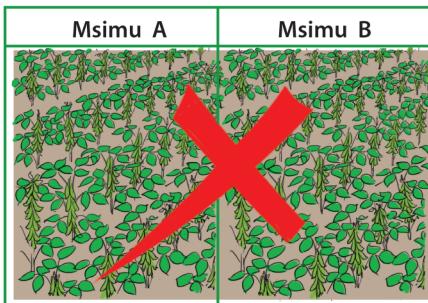
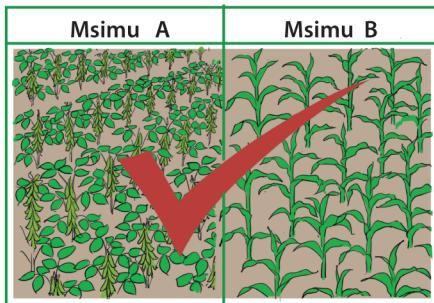
Hii hufanya soya zao zuri la kulima mseto au kwa mzunguko na mazoa mengine, kwa sababu mazao haya mengine hunuifaika kutokana na naitrojeni iliyowekwa. Aidha, soya ina uwezo wa kudhibiti magugu kimelea ya *striga*.

Masalia ya mimea ni lishe kwa mifugo

Kuchagua na kutayarisha shamba

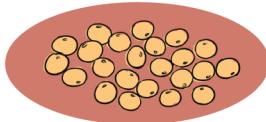

- Epuka udongo wenye maji yaliyotuama, au mchanga sana na kokoto
- Usipande soya katika shamba moja kwa misimu miwili mtawalia, ili upunguze nafasi ya ugonjwa

Ondoa miti na tayarisha shamba
kwa mikono ukitumia jembe, au
kutumia nguvu mnyama

Aina na uteuzi wa mbegu

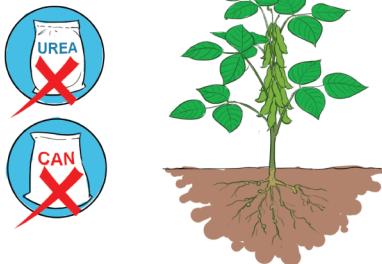
- Chagua aina nzuri ya soya ambayo inafaa katika eneo lako Kuwa makini na mda wa kukomaa.
- Mbegu zinazochukua mda mfupi kukomaa ni nzuri kwa maeneo yenye mvua hafifu, au zinapopandwa mwishoni mwa msimu.
- Aina zenye mda mrefu wa kukomaa hutoa mazao mengi zaidi, huweka nitrojeni zaidi na kuchangia. zaidi kwa rutuba ya udongo kuliko aina zinazokomaa mapema

Aina za mbegu

(1) Uyole soya 1 (2) Uyole soya 2

- Hakikisha kuwa mbegu haina umri wa zaidi ya miezi 6 ili kuhakikisha uotaji mzuri.
- Hakikisha kwamba mbegu hazina wadudu, maambukizi ya magonjwa na mbegu za magugu.
- Pima uwezo wa kuota wa mbegu angalau siku 10 kabla ya kupanda. Panda punje 50. Kama angalau 40 zikiibuka, mbegu ni nzuri za kupanda. Kama 30-40 zikiibuka, panda mbegu zaidi kuliko inavyopendekezwa. Pata mbegu mpya kama mbegu chini ya 30 zimeibuka.

Kuweka mbolea

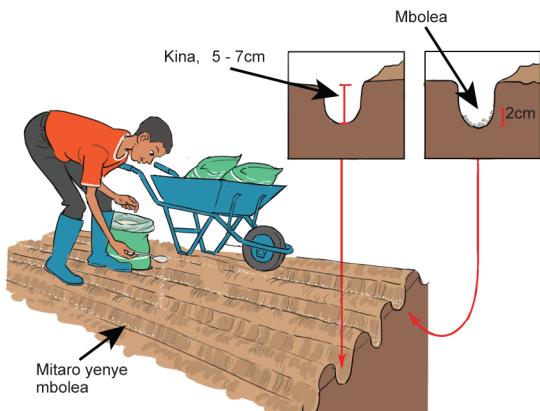
- Soya inaweza kuweka naitrojeni yake yenye, na kwa hiyo huna haja ya kuweka mbolea ya nitrojeni kama vile urea au CAN.

Uwekaji

- Weka virutubisho kama vile fosforasi - DAP au Minjingu Phosphate - wakati wa kupanda.

- Weka mbolea katika mitaro ya kupandia kina cha sentimita 5-7 kisha ufunike na sentimita 2 za udongo.
Kama hufuniki mbolea kwa udongo, itachoma mbegu.

- Tumia viwango vya mbolea vinavyoonyeshwa katika jedwali hapa chini.
- Tawanya kiasi cha mbolea kilichopendekezwa kwa usawa kwenye mtaro kutumia kijiko cha chai au kisoda.

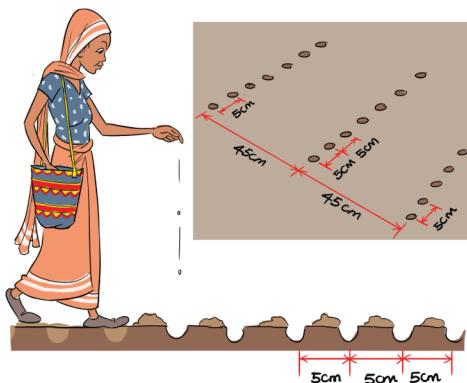
Aina ya Mbolea	Kiwango (Kilo/ekari)	Kwenye mtaro tawanya	
		Kijiko cha chai	Kisoda
TSP,DAP	52	Kila sentimita 40	Kila sentimita 30
SSP	94	Kila sentimita 40	Kila sentimita 30
Mijingu	104	Kila sentimita 40	Kila sentimita 30

Kupanda

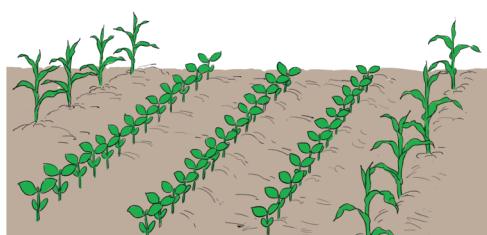
- Panda mara tu mvua inaponyesha.
- Panda majira ya asubuhi au jioni ili kuepuka juu moja kwa moja kuangazia mbegu zilizochanjwa. Mwanga wa jua utafanya chanjo kupoteza nguvu.
- Kiwango cha mbegu ni kilo 20-30 kwa ekari.
- Panda katika safu ili utumie idadi sahihi ya mimea, palizi iwe rahisi na kuvuna kuchukue mda mchache.
- Panda katika kina cha sentimita 2-5. Zaidi ya sentimita 5 husababisha mbegu kupungua kwa nguvu au ushindwa kuchomoza.
- Jaza mapengo wiki 1-2 baada ya mimea kuchomoza.

Nafasi za upanzi kwa soya inayokuzwa kipekee

- Kwenye tambarare, panda soya kwenye safu za upana wa sentimita 45, na panda mbegu sentimita 5 kutoka mbegu moja hadi nyingine (punje moja kwa kila shimo) kwenye safu.

- Unapopanda kwenye matuta weka upana wa sentimita 60. Panda soya katika pande zote mbili za tuta. Ndani ya safu panda mbegu sentimita 5 kutoka mbegu moja hadi nyingine (punje moja kwa kila shimo).

- Unaweza kupanda mseto soya na zao la nafaka. Weka mistari 2-4 ya soya kufuatilia na 2 za nafaka. Unaweza pia kupanda soya katikati mwa safu za mihogoto liliobuniwa karibuni. Tumia umbali wa kupanda uliopendekezwa kwa mazao yote mawili.

Usimamizi wa shamba

- Pililia wiki 2 baada ya kupanda na upalilie tena baada ya wiki 2 kulingana na wingi wa magugu. Fanya palizi ya pili kabla maua kuchanua. Ikiwa mimea inastawi vizuri na majani yamefunika mapema, palizi ya pili haihitajiki.

Wadudu waharibifu

- Ikiwa wadudu wanaharibu majani, huna haja yakunyunyiza dawa, kwa sababu uharibifu wa majani si rahisi upunguze mavuno.
- Kuanzia wakati wa kutoa maua, soya huvutia wadudu wa kufyonza viriba ambaو hupunguza ubora wa mbegu. Wadhibiti na dawa za kuua wadudu.
- Daima fuata mapendekezo ya watengenezaji dawa ama tafuta ushauri wa wakala wa ugani.

Wadudu waharibifu

inzi weupe	vidukari	vithiripi	viwavi	mende

Magonjwa (*Magonjwa ya ukungu*)

Kutu ya soya

Baka janji jekundu

Magonjwa ya bakteria

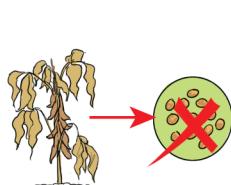
Baka la bakteria

Magonjwa ya virusi

Kudhibiti magonjwa

- Tumia tu dawa ya kuua magugu, wadudu na ukungu ambazo zimependekezwa kwa zao la soya.

- Usipande mbegu kutoka kwa mmea iliyoathiriwa.

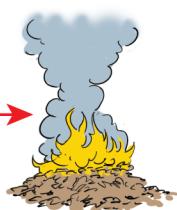
- Panda aina zinazohimili.

- Kudhibiti magonjwa, panda mapema.

- Ng'oa na uharibu mimea iliyoathirika.

- Thibiti magugu yaliyo ndani na yanayozunguka mashamba ya soya.

Matumizi salama ya kemikali

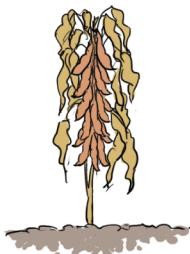
- Usihifadhi kemikali sehemu moja na chakula.

- Usile kutoka kwa kijiko ambacho umetumia kupimia kemikali.

- Usitumie vyombo vya kuchanganya kemikali kwa kuweka maji ya kunywa.

NB: Kemikali zinaweza kuwa sumu, hivyo daima fuata maelekezo yaliyo kwenye mfuko wa bidhaa au kutoka kwa muuzaji dawa kwa matumizi salama. Pia fuata maelekezo kuhusu muda unaohitajika kati ya kunyonyiza dawa na matumizi salama ya maganda mabichi.

Kuvuna

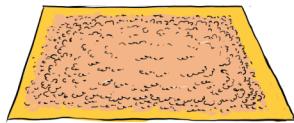
- Vuna mimea mara tu mifuko 9 kati ya 10 ya maharage yanapogeuka kuwa ya rangi ya kahawia
- Chukua kiriba na ukitikise; Kama mbegu zimeng'oka ndani ya kiriba basi zao liko tayari kwa kuvuna.
- Mazao yaliyoachwa shambani kwa mda mrefu hufanya viriba kukauka na kupasuka wakati wa kuvuna.

1. Kausha kwenye juu na uilinde dhidi ya mvua na wanyama. Ikiwezekana, kausha kwenye mkeka, karatasi ya plastiki au turubali, au kwenye jukwaa lililoinuliwa.

2. Pura kwa upole kisha kausha mbegu mahali palipo safi.

4. Uma punje— punje iliyokauka vizuri inatakiwa kuvunjika au kupasuka, wala sio kukunjika au kubakia kwenye meno yako.

3. Kausha nafaka sehemu yoyote safi mpaka zikuke.

5. Pepeta kuondoa makapi, vumbi na takataka nyingine.

NB: 6. Kausha nafaka kwa siku 3 kabla ya kuzifunga.

7. Weka nafaka katika mifuko safi au vyombo vingine.

8. Ukitumia mifuko ambayo awali ilikuwa imehifadhi nafaka, osha na utoe maambukizi kwa kuchemshwa ndani ya maji moto kwa dakika 5, halafu kausha kabisa chombo/mfuko.

9. Panga mifuko ya nafaka juu ya jukwaa lililoinuliwa au juu ya mbaopmbali na ukuta. Kagua na kuondoa nafaka iliyoathirika au inayooza mara kwa mara.

10. Rudisha masalia ya mimea kwenye shamba kuimarishe udongo au zilishe kwa mifugo.

Jinsi ya kutayarisha Soya

Tayarisha chakula cha soya kwa kuweka nafaka zilizokauka kwenye maji ya moto na kupika haraka kwa dakika 20-30. Hii hupunguza vitu vinavyozua upatikanaji wa lishe. Kisha zitoe ngozi na uzikaushe. Soya huwa na ladha mbaya kama hatua hii haikuchukuliwa.

Uliza afisa wa ugani kwa maelekezo zaidi juu ya kutayarisha vyakula vy'a soya!

